

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ МОЛОДИ ДО ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Робота присвячена висвітленню теоретичних аспектів особливостей формування психологічної готовності молоді до подружніх взаємовідносин.

Ключові слова: молода сім'я; психологічна готовність; сімейне життя.

Abstract. The work is devoted to the coverage of the theoretical aspects of the peculiarities of forming the psychological readiness of youth for marital relationships.

Keywords: young family; psychological readiness; family life.

Вступ

Готовність молоді до подружніх стосунків є досить актуальною, адже багато вчених таких як В. П. Меньшутін, А. М. Волкова, М. М. Обозов, А. М. Обозова, С. В. Ковальов, Л. Б. Шнейдер, Мюріел Джеймс займались вивченням цього важливого питання.

Один із швейцарських психологів А. Гуггенбюль-Крейг розглядає шлюб як вираження архетипічного початку, фундаментальнішого, ніж можна було б передбачати, судячи по соціальним і особистим проблемам, властивим шлюбу.

В рамках еволюціоністського підходу відома і інша точка зору, пов'язана з трактуванням родинних стосунків через призму «занепаду» культури і суспільства. Її прибічники підкреслюють негативні тенденції в розвитку родинних стосунків: ослаблення союзу батьків і дітей, подружжя і розпад родинного господарства [6].

Молода сім'я – це одна з найбільш незахищених груп населення, вона потребує соціальної та психологічної підтримки, особливо в перші три роки шлюбу. Специфіка молодої сім'ї визначається тим, що вона знаходиться в процесі свого становлення, інтенсивного розвитку, нестабільності відносин між її членами, освоєння ними соціальних ролей. Для молодих людей характерно оптимальне поєднання психологічних, фізіологічних, соціальних та інших чинників, що сприяють вибору супутника життя і створення сім'ї.

Виклад основного матеріалу

Психологічна готовність до шлюбу і сімейного життя – багатоаспектна проблема, яка базується на психологічній сумісності партнерів та включає в себе питання формування статевої ідентифікації особистості, її розвиток, оволодіння стереотипами чоловічої і жіночої поведінки тощо. Благополуччя сім'ї залежить від специфіки засвоєння ролей чоловіка і дружини, батька і матері, знання і уявлення про себе як людину певної статі із специфічними потребами, ціннісними орієнтаціями, мотивами, інтересами і формами поведінки, а також уявленнями про сімейне життя, що служить психологічною основою шлюбу і впливають на міжособистісні відносини подружжя [1].

За твердженням Д. Гевіртца, статево ідентифікацію слід розглядати як набуття і засвоєння цінностей, ідеалів, ролей, моральних якостей іншої значущої особи, зокрема батьків. Такі підходи знаходимо у працях вітчизняних науковців (М.І. Алексєєва, Т.В. Говорун, О.І. Захаров, З.Г. Кісарчук, В.П. Кравець, О.Б. Насонова, В.І. Стахневич). Учені визнають загальну тенденцію, що проявляється у детермінації поведінки дітей відповідно до своєї статі через ідентифікацію з батьками. Наслідування ролей чоловіка і жінки, батьківської та материнської моделі поведінки і сприймання себе в навколишньому світі стає однією з головних домінант розвитку у підлітковому віці. Батьківська сім'я, з усіма тонкощами її внутрішньої та зовнішньої взаємодії, залишається підвладною багатьом гендерним стереотипам і є найважливішою детермінантою становлення статевої ідентифікації підлітків.

Для кожної дорослої людини шлюб означає збагачення, наповнення свого життя новим значенням і змістом. Молоді люди віряють в те, що життя стане кращим, цікавішим після того, як вони візьмуть шлюб. Такі сподівання лежать в основі сім'ї, яку вони вирішили створити [2].

Міцність сім'ї багато в чому залежить від її соціально-економічної та правової захищеності. Водночас причини окремих сімейних проблем часто залежать від особливостей виховання та культури сімейного спілкування, від індивідуальних характеристик членів сім'ї тощо [2].

Сьогодні процес трансформації сучасної сім'ї як соціального інституту супроводжується тривожними ознаками її дезорганізації – збільшенням кількості розлучень, сімейно-побутових конфліктів, зниженням рівня народжуваності, послабленням виховного потенціалу тощо.

На жаль, мрії та уявлення про “хорошу сім'ю” не здійснюються у значній частині у молодому подружжі вже в перші роки спільного життя, про що свідчать офіційні статистичні дані.

Проблематика дослідження особливостей готовності молоді до подружнього життя набуває значного поширення як у соціологічній, так і в психологічній науці.

У сучасній науково-методичній літературі виокремлюється поняття готовності особистості до шлюбу і сімейного життя, яке включає, зокрема, такі компоненти [5]:

- фізична і фізіологічна зрілість майбутнього подружжя, коли чоловік стає здатний зачати, а жінка виносити й народити здорову дитину; при цьому існує реальна суперечність між юридично встановленим шлюбним віком, що свідчить передусім про фізичну зрілість майбутнього подружжя, і їх соціальною зрілістю, яка найчастіше настає значно пізніше;

- соціальна готовність, яка означає, що майбутні шлюбні партнери є рівноправними членами суспільства, які спроможні виконувати соціальні ролі та обов'язки, усвідомлюють правову основу шлюбу, готові взяти на себе відповідальність одне за одного і за своїх дітей, здатні матеріально забезпечити сім'ю;

- етико-психологічна готовність, що передбачає сформованість адекватних шлюбно-сімейних стосунків, уявлень майбутнього подружжя про шлюб і сім'ю, подружні і батьківські обов'язки, розуміння співвідношення між любов'ю і шлюбом; уміння цінувати особисті якості партнера, об'єктивно оцінювати власні почуття і ставлення до обранця; спрямованість на іншу людину; розуміння основ формування психологічно здорової сім'ї, створення сприятливого соціально-психологічного клімату сім'ї і наявність відповідних умінь; при цьому для того, хто бере шлюб, важливо вміти спроектувати реальну модель майбутньої сім'ї, її уклад з урахуванням впливу способу життя батьківських родин, матеріально-економічних можливостей, шляхів реалізації спільних планів на майбутнє;

- сексуальна готовність, орієнтація на спільність сексуально-еротичних переживань з коханим партнером іншої статі, якому людина довіряє і на чию довіру здатна відповідати, з якою вона хоче й може поділяти відповідальність за спільну працю, продовження роду й відпочинок для того, щоб забезпечити можливості сприятливого розвитку дітей; при цьому важливе значення має наявність знань з анатомії і фізіології, культури статевого спілкування.

Рівень готовності до подружнього життя визначає в подальшому стабільність і тривалість існування сім'ї. Високий рівень розлучень свідчить про нестабільність і вразливість сім'ї. Зменшується кількість зареєстрованих шлюбів, спостерігається поширення консенсуальних шлюбів, відкладення шлюбів до “кращих часів”. У молоді змінюється світогляд, а разом з ним і погляди на сім'ю та сімейне життя, послаблюються установки на вступ у шлюб в цілому. Зменшення частки приросту молодих подружніх пар призводить до зниження темпів молодшання шлюбно-сімейної структури населення та негативно впливає на демографічну ситуацію в Україні [4].

З психологічного погляду стабільність ще не означає успішність шлюбу і сім'ї. Стабільний шлюб і сім'я дають задоволення людині від перебування її в цих соціальних інститутах, створюють умови для особистого щастя, особистісного розвитку кожного з їх членів. Багато в чому стабільність шлюбу і сім'ї залежить від таких чинників, як вік одруження, термін знайомства, який передує шлюбу, соціальний статус подружжя [3].

Рівень соціальної готовності молоді до подружнього життя визначається усвідомленням важливості й відповідальності щодо цього кроку і необхідністю ґрунтовного обговорення питань майбутнього життя з партнером. Краще усвідомити актуальні проблеми і труднощі в сімейному житті, виробити перші спільні плани, глибше пізнати і зрозуміти молодим людям одне одного можна в процесі цілеспрямованого спілкування.

Психологічна ж особливість готовності молоді до подружніх взаємовідносин та створення сім'ї являє собою властивість-якість особистості молодої людини, завдяки якій молода людина ухвалює цінності сім'ї як соціального інституту, володіє спеціальними знаннями й уміннями в сфері сімейних

взаємовідносин, навичками раціонального ведення домашнього господарства, основами сімейної педагогіки та засобами між особовою взаємодії й спілкування. [4].

Отже, психологічна підготовка до сімейного життя насамперед покликана сформувати спрямованість на іншу людину, розуміння її зовнішніх виявів і внутрішніх станів, здатність помічати переживання іншої людини, психологічно підтримувати її, що сприяє розвитку таких властивостей-якостей, як симпатія, емоційна гнучкість, емоційна стабільність, розуміння потреб партнера, поблажливість, адаптивність, здатність поступатися. Цій меті підпорядковано й розвиток психологічної привабливості особистості, її здатності до контактів з іншими людьми, вміння спілкуватись і співпрацювати. Для цього старшокласників доречно ознайомлювати з психологічними основами дружби й кохання, морально-психологічного клімату в сім'ї, етапами досягнення подружньої сумісності, умовами гармонізації сімейних стосунків. Водночас вони виробляють у собі розуміння психологічних відмінностей чоловіка і жінки, вміння враховувати їх у міжстатевому спілкуванні, готовність долати конфліктні ситуації у міжстатевих стосунках, а також навички саморегуляції, зняття стресів, самоконтролю та самокорекції поведінки.

Актуальною на сьогодні є спеціальна підготовка молоді до шлюбу і сімейного життя, яка передбачає [3]:

- підвищення відповідальності молоді у шлюбно-сімейних стосунках, а також з питань батьківства;
- формування здорового способу життя через роз'яснення залежності сексуальності, можливості мати дітей, чи розвитку безпліддя від наявності шкідливих звичок (куріння, алкоголізму, вживання наркотиків);
- формування психологічної компетентності з приводу особливостей взаємин у сім'ї;
- висвітлення питань раціонального ведення господарства, ефективної організації бюджету сім'ї.

Висновок

У висновку ми зазначаємо, що ефективність формування психологічної готовності до подружніх взаємовідносин і статевого виховання студентів залежить від дотримання таких умов як необхідність починати статево виховання дітей з дошкільного віку, що має запобігти формуванню у них викривлених уявлень про статеві стосунки між людьми; обов'язкове врахування умов сімейного виховання, особистого прикладу батьків; диференціація змісту, засобів, напрямків психолого-педагогічних впливів на хлопців і дівчат; використання реальних прикладів вірного кохання та подружнього життя, не зловживаючи ілюстраціями з творів мистецтва, оскільки це може скласти враження, що справжнє кохання, взаємоповага між чоловіком і жінкою, вірність існують тільки в літературі чи кіно.

Тому для формування психологічної готовності до подружніх взаємовідносин важливим є розвиток у молодій людини прагнення до самовиховання, самоактуалізації, опанування культурою шляхетної статевої поведінки у найрізноманітніших життєвих ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Карташова Т. Е. Молодежь и брак в современном обществе. Технологии психолого-социальной работы в условиях мегаполиса / Т. Е. Карташова // Материалы международной научно-практической конференции; Санкт-Петербург, 25–26 ноября 2010 г. – СПб. : СПбГИПСР, 2010. – 398 с. – С. 24–27.
2. Пителин С. М. Формирование готовности студентов к созданию семьи / Сергей Михайлович Пителин : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 : Астрахань, 2005. – 167 с.
3. Психологія сім'ї. Навчальний посібник за заг. ред. В.М.Поліщука // Суми.- «Університетська книга». – 2008 р.
4. Миллер С. В. Формирование психологической готовности к семейной жизни у современных студентов / Миллер С. В., Корнилова Л. А. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scienceforum.ru/2013/176/2819>.
5. Кляпець О. Я., Ларіна Т. О. Підготовка молоді до подружнього життя : Методичні рекомендації / О. Я. Кляпець, Т. О. Ларіна. – К. : Міленіум, 2009. , 104 с.
6. 14. Рінінська М. Сімейні чвари. // Сім'я. - 2000.- № 9.

Гончарук Марина Сергіївна — студентка групи Б-18м, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця. b16ms.plvatsok@gmail.com

Науковий керівник: **Гречановська Олена Володимирівна** — доцент, кандидат педагогічних наук кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Honcharook Marina - student of the group B-18m, faculty of heat and power engineering and gas supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Scientific supervisor: ***Grechanovska Olena Vladimirovna*** - associate professor, candidate of pedagogical sciences, Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.